

Livskvalitet i Europa: Familjerna och den ekonomiska krisen

Sammanfattning

Inledning

Undersökningen av livskvaliteten i Europa (EQLS) ger en tillförlitlig bild av européernas levnadsvillkor och sociala situation före och under den ekonomiska krisen. Men hur har krisen påverkat barnfamiljerna? I de flesta av länderna i undersökningen är riskerna för fattigdom och social utslagning större för barn än för befolkningen i stort. Därför är det viktigt att förstå hur krisen har påverkat hushåll med barn. Den här rapporten beskriver hur livskvaliteten förändrats i hela EU för olika typer av barnfamiljer och gör jämförelser av deras levnadsstandard och sociala situation. Familjerna delas upp i två huvudgrupper, nämligen

- familjer med en ensamstående förälder, förvärvsarbetande eller inte, som bor ensamma eller tillsammans med släktingar,
- par med barn, där en eller båda föräldrarna förvärvsarbetar, som bor som en familjeenhet eller tillsammans med andra släktingar.

Eventuella mönster som kan vara kopplade till olika familjepolitiska strategier identifieras genom att man tittar på skillnaderna mellan fyra grupper av länder. Landgrupperna klassificeras på ett spektrum från den mest flexibla familjepolitiken till den mest traditionella.

Sammanhang

Den ekonomiska krisen har försämrat levnads- och arbetsvillkoren i många medlemsstater och ökat skillnaderna mellan olika länder och befolkningsgrupper. Grupper som redan är sårbara löper en ökad risk för fattigdom och social utslagning. Det är också uppenbart att ojämlikheten mellan familjerna ökar – huruvida ett barn lever i fattigdom beror delvis på vilken typ av familj det växer upp i. Det är mot denna bakgrund som EU genom sitt paket om sociala investeringar uppmanar medlemsstaterna att fokusera på enkla, riktade och villkorade sociala investeringar. Syftet med denna rapport är att hjälpa beslutsfattarna att identifiera vilka typer av barnfamiljer som man behöver fokusera på.

Resultat

De flesta ensamstående föräldrar arbetar, oftast heltid. Andelen förvärvsarbetande ensamstående föräldrar har inte ändrats mycket sedan 2007 i EU:s 28 medlemsstater som helhet, men i landgruppen med den mest "traditionella" familjepolitiken har andelen förvärvsarbetande ensamstående föräldrar minskat. Många av dessa länder har påverkats allvarligt av krisen, vilket kan förklara ökningen av ensamstående föräldrar utan arbete.

Arbetslöshet hos ensamstående föräldrar som bor tillsammans med släktingar var vanligare 2011 än 2007. Detta kan återspegla en strukturell förändring hos familjerna – nämligen att ensamstående föräldrar som blivit av med sina jobb kan ha blivit tvungna att flytta hem till sina släktingar.

Familjer i arbetslösa hushåll är de som har det svårast att få tillvaron att gå ihop, och de möter också oftare ekonomiska problem nu jämfört med 2007. Arbetslösa ensamstående föräldrar har problem överlag, men oftare i de mest traditionella och de delvis traditionella länderna. I den sistnämnda gruppen har andelen arbetslösa ensamstående föräldrar fördubblats sedan 2007.

Familjer med två inkomster är de som minst riskerar ekonomiska svårigheter, och ingen väsentlig försämring har skett för denna grupp sedan krisen. Fler familjer hade svårt att betala för boende och el, gas, värme etc. under 2011 än 2007. Arbetslösa familjer löper störst risk att hamna i skuld.

Andelen arbetslösa familjer som står inför en hög fattigdomsrisk har ökat betydligt sedan 2007. De mest "flexibla" länderna har den lägsta fattigdomsnivån, men de familjer som är arbetslösa i dessa länder har ändå en hög fattigdomsnivå, trots att dessa länder kännetecknas av adekvata förmåner.

Ensamstående mödrar, oavsett om de arbetar heltid eller deltid, arbetar färre timmar än ensamstående fäder eller männen i par där en eller båda förvärsarbetar. Ensamstående mödrar känner sig också oftare osäkra på att få behålla jobbet än ensamstående fäder, vilka i sin tur arbetade fler timmar 2011 än 2007.

De flesta ensamstående mödrar, liksom mödrar som är en del av ett par, skulle vilja arbeta om de kunde få välja sina arbetstider, och över 50 procent av de mödrar som inte är ekonomisk aktiva skulle föredra att arbeta deltid. Medan de flesta heltidsarbetande mödrarna skulle föredra att arbeta mindre, skulle de flesta ensamstående mödrar som arbetar deltid vilja öka sin arbetstid.

Konflikten mellan arbete och familjeliv har ökat i alla typer av hushåll med barn. Ensamstående föräldrar som arbetar heltid är de som oftast upplever en konflikt mellan arbete och familjeliv.

Sysselsättningen spelar en viktig roll för föräldrarnas subjektiva välmående. Ensamstående föräldrar som inte förvärsarbetar är minst tillfredsställda med livet och minst lyckliga.

Medan tillfredsställelsen med livet och lyckan inte ändrats väsentligt i det stora hela sedan 2007, har dock föräldrar i arbetslösa hushåll känt bådadera minska, och det är de arbetslösa, ensamstående föräldrarna i de mest flexibla länderna som upplever den största minskningen.

Bland par med bara en inkomst rapporteras för den mest traditionella landgruppen att den partner som står för inkomsten upplever en större tillfredsställelse med livet och mer lycka än den partner som är hemma, medan det i den mest flexibla landgruppen är den sistnämnda partnern som upplever ett större subjektivt välmående. I de två mellangrupperna märks ingen större skillnad.

Att ha ett arbete är viktigt för ensamstående föräldrars psykiska välmående i alla landgrupperna. Detta stämmer även i de länder där arbetslösa föräldrar erbjuds generösa förmåner och där man ofta frivilligt stannar hemma med barnen. Ensamstående föräldrar som inte förvärsarbetar har en lägre nivå av psykiskt välmående i de mest flexibla länderna än någon annanstans.

Föräldrar i de mest traditionella länderna upplever en högre grad av social utslagning än i de andra landgrupperna, men arbetslösa föräldrar upplever störst social utslagning överlag. För arbetslösa ensamstående föräldrar är den sociala utslagningen störst i de mest flexibla länderna.

Ensamstående föräldrar som bor tillsammans med släktingar upplever en hög nivå av social utslagning trots att de bor tillsammans med andra.

Ensamstående föräldrar är fortfarande mindre tillfreds med sitt liv än andra, även om de har en inkomst – det innebär att trots att inkomst och anställningsförhållande är viktigt för det subjektiva välmåendet, spelar också andra (sociala) faktorer in. Att de ensamstående föräldrar som bor tillsammans med släktingar ändå upplever en mindre tillfredsställelse med livet tyder på att trots att familjen kan innebära ett visst skydd i fråga om inkomst, räcker inte detta för att förbättra det subjektiva välmåendet.

Den lägre graden av tillfredsställelse med livet som rapporteras bland mor- och farföräldrar som bor tillsammans med sina barns familjer försvinner när inkomsten är säkrad, vilket tyder på att familjestrukturen ger äldre människor stöd så länge detta sätt att bo är frivilligt och inte en nödvändighet på grund av lägre inkomster.

Slutsatser

Riktade åtgärder behövs för att hjälpa ensamstående föräldrar in i arbetslivet, eftersom de familjer där ingen förvärsarbetar upplever en hög nivå av fattigdom även i de mest flexibla länderna med adekvata förmåner.

Att få människor som nyligen blivit uppsagda tillbaka i arbete så snabbt som möjligt måste vara en politisk prioritering för att undvika risken för att befästa problemen.

Flexibla arbetstider bör göras mer allmänt tillgängliga – över 50 procent av mödrar som inte förvärsarbetar skulle vilja arbeta deltid, och de flesta mödrar som arbetar heltid skulle föredra att arbeta mindre. Att ha arbeten bör innebära att båda föräldrarna får en bättre ekonomi, vilket väcker frågor om stöd till barnomsorgskostnader.

En bättre social sammanhållning, social integration och socialt samarbete bör sättas högt på den politiska dagordningen, eftersom dessa faktorer har en avgörande betydelse för hur individer påverkas av de nya sociala riskerna och hur individer, deras samhällen och länder uppnår ekonomisk välfärd.

Det behövs åtgärder för att hjälpa familjer att kombinera arbete och familjeåtaganden, genom ett integrerat system för ledighet, omsorg och arbetsplatsstöd för småbarnsföräldrar.

Systemen för föräldraledighet måste uppmuntra fler fäder att ta ledigt och dela föräldraledigheten och underlätta deras engagemang i hushållsansvaret.

Mer information

Rapporten *Quality of life in Europe: Families in the economic crisis (Livskvalitet i Europa: Familjerna och den ekonomiska krisen)*, finns på <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn1306013s/index.htm>

För mer information kontakta forskare Eszter Sándor:
esa@eurofound.europa.eu